

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра менеджменту**

ЯЦЮК СОФІЯ ЮРІЇВНА

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА
(НА МАТЕРІАЛАХ **** «*****»)**

Спеціальність 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма Менеджмент
Робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня

Науковий керівник:
ВОЛИНЕЦЬ ІРИНА ГРИГОРІВНА,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 16
засідання кафедри менеджменту
від 23 травня 2024 р.
Завідувач кафедри
_____ Наталія ХОМЮК

ЛУЦЬК 2024

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма Менеджмент

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту

Наталія ХОМЮК

25.09.2023 р.

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ
ЯЦЮК СОФІЇ ЮРІЇВНІ**

1. Тема роботи: Управління фінансовими ризиками підприємства (на матеріалах **** «*****»).

2. Керівник роботи: Волинець Ірина Григорівна, кандидат економічних наук, доцент.

3. Термін подання здобувачем роботи: 23.05.2024 р.

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування та дослідження процесів управління фінансовими ризиками підприємства.

Для досягнення цієї мети у роботі поставлено такі *завдання*: визначити суть та особливості фінансових ризиків підприємства; охарактеризувати особливості управління фінансовими ризиками підприємства; дослідити методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ризиками підприємства; охарактеризувати виробничо-господарську діяльність **** «*****»; проаналізувати фінансові ризики **** «*****»; оцінити фінансові ризики **** «*****».

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовими ризиками **** «*****».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів управління фінансовими ризиками підприємства.

5. Дата видачі завдання: 25.09.2023 р.

6. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Підготовчий: вибір, затвердження теми кваліфікаційної роботи, складання індивідуального плану-графіка дослідження	до 25.09.2023 р.	
2.	Основний		
2.1.	Виконання теоретико-методологічного розділу	до 22.12.2023 р.	
2.2.	Виконання дослідницько-аналітичного розділу	до 30.04.2024 р.	
2.3.	Формування висновків та пропозицій	до 10.05.2024 р.	
3.	Оформлювальний: оформлення рукопису та перевірка керівником	до 17.05.2024 р.	
4.	Підсумковий		
4.1.	Отримання висновку керівника про готовність кваліфікаційної роботи; проведення попереднього захисту на кафедрі, отримання рекомендації випускової кафедри про допуск до захисту	до 23.05.2024 р.	
4.2.	Отримання рецензії на кваліфікаційну роботу, подання роботи до ЕК	до 05.06.2024 р.	

Здобувач освіти		Софія ЯЦЮК
Керівник роботи		Ірина ВОЛИНЕЦЬ

АНОТАЦІЯ

Яцюк С. Ю. Управління фінансовими ризиками підприємства (на матеріалах **** «*****»). – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня Бакалавр за спеціальністю 073 Менеджмент освітньо-професійної програми Менеджмент. Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2024.

У кваліфікаційній роботі викладено теоретичні та методичні аспекти управління фінансовими ризиками підприємства. Визначено суть та особливості фінансових ризиків підприємства; охарактеризовано особливості управління фінансовими ризиками підприємства; досліджено методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ризиками підприємства.

Охарактеризовано виробничо-господарську діяльність **** «*****»; проаналізовано фінансові ризики **** «*****»; оцінено фінансові ризики **** «*****».

Ключові слова: ризик, фінансовий ризик, управління фінансовими ризиками.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Фінансові ризики підприємства: суть та особливості	8
1.2. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства	12
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ризиками підприємства	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ **** «*****»	21
2.1. Загальна характеристика **** «*****» та аналіз основних його показників	21
2.2. Аналіз фінансових ризиків **** «*****»	28
2.3. Оцінка фінансових ризиків **** «*****»	32
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Управління фінансовими ризиками залишається надзвичайно актуальною практикою в сучасному бізнесі, оскільки фінансові ризики мають великий вплив на фінансовий стан підприємств та діяльність в цілому. Зростання ступеня впливу фінансових ризиків на результати виробничо-господарської діяльності підприємства пов'язане зі швидкими змінами економічної ситуації на внутрішньому і зовнішньому ринках, розширенням сфери фінансових відносин, появою нових фінансових технологій та інструментів.

За такої ситуації актуальності набуває дослідження та систематизація підходів, думок щодо фінансових ризиків підприємства, їх класифікації, методів аналізу та оцінки, заходів щодо зниження та ліквідації, тобто комплексу процедур та етапів щодо їх ефективного управління.

Вивченням питань щодо управління фінансовими ризиками займаються такі науковці як Ананьєва Ю., Бездітко О., Боровик М., Бочарова Н., Костецький В., Кондратенко Н., Куліш Г. Лактіонова О., Лубкей Н., Ніщик Т., Кнейслер О., Панченко О., Писаревський І., Письменна Т., Томашук І., Шишкіна О., Шклярчук С. та інші.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретико-методичне обґрунтування та дослідження процесів управління фінансовими ризиками підприємства.

З метою досягнення цієї мети у роботі поставлено такі завдання:

- 1) визначити суть та особливості фінансових ризиків підприємства;
- 2) охарактеризувати особливості управління фінансовими ризиками підприємства;
- 3) дослідити методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ризиками підприємства;
- 4) дати загальну характеристику **** «*****»;
- 5) проаналізувати фінансові ризики **** «*****»;

б) оцінити фінансові ризики **** «*****».

Об'єкт дослідження – процес управління фінансовими ризиками **** «*****».

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів управління фінансовими ризиками підприємства.

Для досягнення мети і поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи економічних досліджень як: методи групування, порівняння, узагальнення даних, аналізу та синтезу, абсолютних, середніх та відносних величин, економіко-статистичного аналізу.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає у наданні методичних і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ризиками підприємства.

Апробація результатів. Окремі результати дослідження кваліфікаційної роботи були оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика менеджменту».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансові ризики підприємства: суть та особливості

Ризики є неодмінною частиною будь-якої виробничо-господарської діяльності і виникають внаслідок невизначеності та змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Уміння ефективно управляти цими ризиками є ключовим елементом успішного управління будь-якою організацією або проектом.

У системі ризик-менеджменту підприємства окрему нішу займають фінансові ризики. Оцінка їх ступеня залишається завжди актуальною, оскільки фінансові ринки і умови постійно еволюціонують. Наприклад, політичні події, які впливають на глобальні економічні умови, такі як військові конфлікти, торгові війни, санкції між країнами або зміни регуляторної політики, можуть створювати нові фінансові ризики або підсилювати існуючі. Також актуальність фінансових ризиків залежить від виду діяльності та регіону. Наприклад, підприємства, що діють у високотехнологічному секторі, можуть зустрітися зі специфічними технологічними ризиками, тоді як організації, що працюють у сфері сировини, можуть мати справу з ризиками зміни цін на сировину. Таким чином, актуальність фінансових ризиків визначається сукупністю факторів, що впливають на конкретне підприємство, вид діяльності або ринок у конкретний час.

Розглянемо підходи до розуміння і трактування науковцями дефініції «фінансовий ризик».

Бочарова Н. вважає, що «фінансові ризики – це небезпеки або загрози, які потенційно можуть вплинути на фінансову ефективність або стабільність бізнесу, уряду чи іншої організації» [1].

Панченко О. у своїй праці [2] розглядає два підходи до фінансового ризику: у вузькому розумінні фінансовий ризик – це ймовірність настання збитку внаслідок здійснення операцій у фінансово-кредитній сфері. У широкому розумінні – це ймовірність виникнення будь-яких непередбачених фінансових втрат в умовах невизначеності.

У розумінні Шклярук С. «фінансовий ризик – додатковий ризик, який виникає при залученні компанією запозичених коштів. Фінансовий ризик з'являється у компаній, які для фінансування своєї діяльності залучають позичкові кошти і не можуть внаслідок різних чинників обслуговувати свої зобов'язання» [3].

Ніщик Т. представляє фінансовий ризик як «усвідомлену можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності, несприятливі обставини» [4].

Підсумовуючи, зазначимо, що фінансовий ризик – це можливість зазнати втрат або несприятливих результатів в результаті фінансових операцій або подій. Це може включати ризики зміни валютних курсів, процентних ставок, цін на товари, акцій, облігацій та інших фінансових інструментів. Фінансові ризики можуть виникати внаслідок змін у макроекономічних умовах, політичних рішень, ринкових умов, конкретних подій у певних підприємствах або галузях, а також залежать від стратегії і управління ризиками, що застосовуються.

Фінансові ризики можуть виникати з різних причин і викликати негативні наслідки для фінансового стану суб'єкта господарювання:

- 1) економічні фактори: зростання або зниження ВВП, інфляція, безробіття, зміни валютних курсів;
- 2) політичні фактори: зміни влади, введення нових законів або регулятивних актів, геополітичні конфлікти;
- 3) ринкові фактори: зміни цін на акції, облігації, товари, нерухомість;

4) технологічні фактори: швидкий темп технологічних змін може створювати нові можливості, але й ризики, які пов'язані зі змінами у вимогах ринку та конкуренції;

5) соціальні фактори: зміни в споживчому попиті, демографічні зміни, тренди в споживанні тощо.

Ці фактори можуть взаємодіяти між собою, що призводить до складних ситуацій, де ризики можуть посилюватися або компенсуватися одне одним. Однак важливою є здатність суб'єкта господарювання ефективно визначати, оцінювати і управляти цими ризиками, щоб зменшити їх негативний вплив на кінцеві фінансові результати.

Як і будь-який інший вид ризику, фінансовий ризик має свою природу та включає такі основні характеристики:

Рис. 1.1. Характеристики фінансового ризику підприємства

Примітка. Побудовано автором на основі [5]

Розглянемо класифікацію фінансових ризиків підприємства:

– кредитний ризик розглядається як ризик, що пов'язаний з можливістю неповного або невчасного виконання зобов'язань з виплати кредиту або повернення позичених коштів;

– процентний ризик виникає у разі змін у рівні процентних ставок, які можуть впливати на вартість фінансових інструментів, таких як облігації, кредити, депозити та інші;

– валютний ризик виникає у випадку змін валютних курсів, які можуть впливати на вартість активів, зобов'язань або прибутковості операцій у валюті, відмінній від національної валюти суб'єкта господарювання;

– галузевий ризик – це ризик, який пов'язаний з характерними для певної галузі факторами, які можуть впливати на фінансову діяльність підприємств, що діють в цій галузі. Кожна галузь має свої унікальні характеристики, тенденції та фактори ризику, які можуть включати в себе циклічність галузі, сезонність, конкурентність, технологічність;

– ризик ліквідності та структури капіталу відноситься до можливості нестачі готівки або ліквідних активів для виконання поточних фінансових зобов'язань;

– операційний ризик пов'язаний із збитками, що виникають внаслідок помилок у внутрішніх процесах, системах або управлінських рішеннях підприємства.

– ризик країни, політичний ризик або ризик суверенності, які виникають внаслідок політичних, економічних, соціальних чи правових чинників, що впливають на бізнес-середовище в певній країні [5, 6, 7].

Таким чином, фінансові ризики є невід'ємною частиною будь-якої діяльності, значення яких полягає в їх потенційній здатності спричинити фінансові втрати або негативно вплинути на фінансовий стан та результативність суб'єкта господарювання чи інвестора.

1.2. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства

Управління фінансовими ризиками є важливою складовою стратегії управління підприємством. При цьому важливо побудувати ефективну систему управління фінансовими ризиками.

Модель управління фінансовими ризиками – це система процедур, методів і інструментів, які використовуються для ідентифікації, виміру, контролю та зменшення ризиків, що стикаються з фінансовими операціями організації.

Мета управління фінансовими ризиками полягає в забезпеченні стійкості та стабільності фінансової позиції підприємства шляхом ефективного управління можливими ризиками. Основними цілями управління фінансовими ризиками є:

- захист від фінансових втрат, що можуть виникнути внаслідок негативних подій або коливань на ринку. Це може бути досягнуто шляхом вжиття заходів для зменшення експозиції до ризиків або передачі їх через страхування та інші методи;

- максимізація можливостей для отримання запланованого прибутку. Це може бути досягнуто шляхом ефективного використання можливостей ринку та інвестиційних стратегій, а також шляхом ідентифікації та ефективного управління ризиками, пов'язаними з цими можливостями;

- забезпечення фінансової стабільності через зниження та мінімізацію негативних впливів ризикованих подій;

- досягнення цілей та стратегій за рахунок врахування фінансових ризиків у процесі прийняття стратегічних рішень та розробки планів дій.

На рис. 1.2 схематично представлена модель управління фінансовими ризиками.

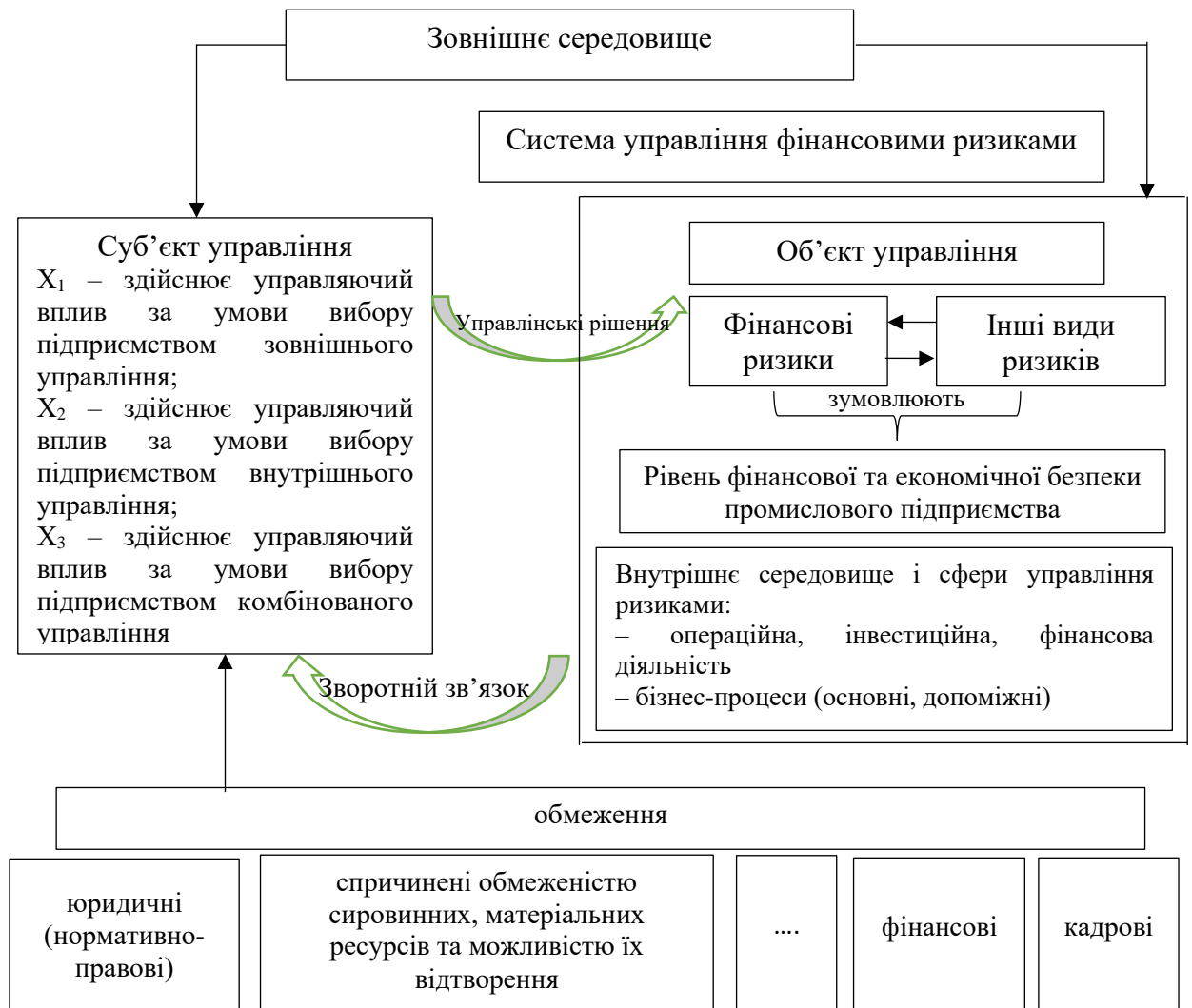

Рис. 1.2. Модель управління фінансовими ризиками підприємства

Примітка. Джерело [8]

Така модель, на думку Шишкіної О., відповідає основним принципам управління:

- «безперервність – неперервне реагування на результати впливу ризикоутворюючих факторів зовнішнього і внутрішнього середовища»
- системність – що передбачає наявність зворотнього зв'язку, а отже можливість виявлення впливу фінансових результатів підприємства на характер його функціонування, що дозволяє гнучко реагувати на зміну параметрів управління досягнення більш ефективних результатів управління;

- комплексність – система дозволяє управляти різними групами як фінансових, так і нефінансових ризиків, а також сукупним ризиком промислового підприємства;

- цілеспрямованість – орієнтованість системи управління ризиками на досягнення тактичних і стратегічних цілей промислового підприємства» [8].

Інші принципи управління фінансовими ризиками виокремлює Лактіонова О. у своїй праці: усвідомленість прийняття ризиків; управління ризиками, що приймаються; економічна раціональність управління; урахування фінансової філософії суб'єкта; урахування фінансової політики за окремими аспектами фінансової діяльності (агресивна, помірна або консервативна політика); зіставлення рівня ризиків, що приймаються, із рівнем прибутковості фінансових операцій; зіставлення рівня ризиків, що приймаються, з фінансовими можливостями підприємства; урахування часового фактора в управлінні ризиками; незалежність управління окремими ризиками; економічність управління – витрати на управління ризиками не повинні перевищувати суми можливих фінансових втрат [9].

Також науковиця виділяє такі функції управління фінансовими ризиками.

«До загальних функцій управління фінансовими ризиками належать:

1) формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень;

2) здійснення ризик-аналізу різних аспектів фінансової діяльності;

3) здійснення ризик-планування фінансової діяльності за основними її напрямками;

4) здійснення ефективного контролю реалізації прийнятих ризикових рішень (створення відповідних систем внутрішнього контролю, поділ контрольних обов'язків окремих служб, визначення системи контрольованих показників).

До специфічних функцій управління належать:

1) формування портфеля фінансових ризиків, що приймаються;

2) оцінка рівня і вартості ризиків (вибір методів оцінки, оцінка можливих втрат);

3) управління нейтралізацією можливих негативних наслідків фінансових ризиків;

4) страхування фінансових ризиків тощо» [9].

Розглянемо етапи управління фінансовими ризиками підприємства (рис.1.3).

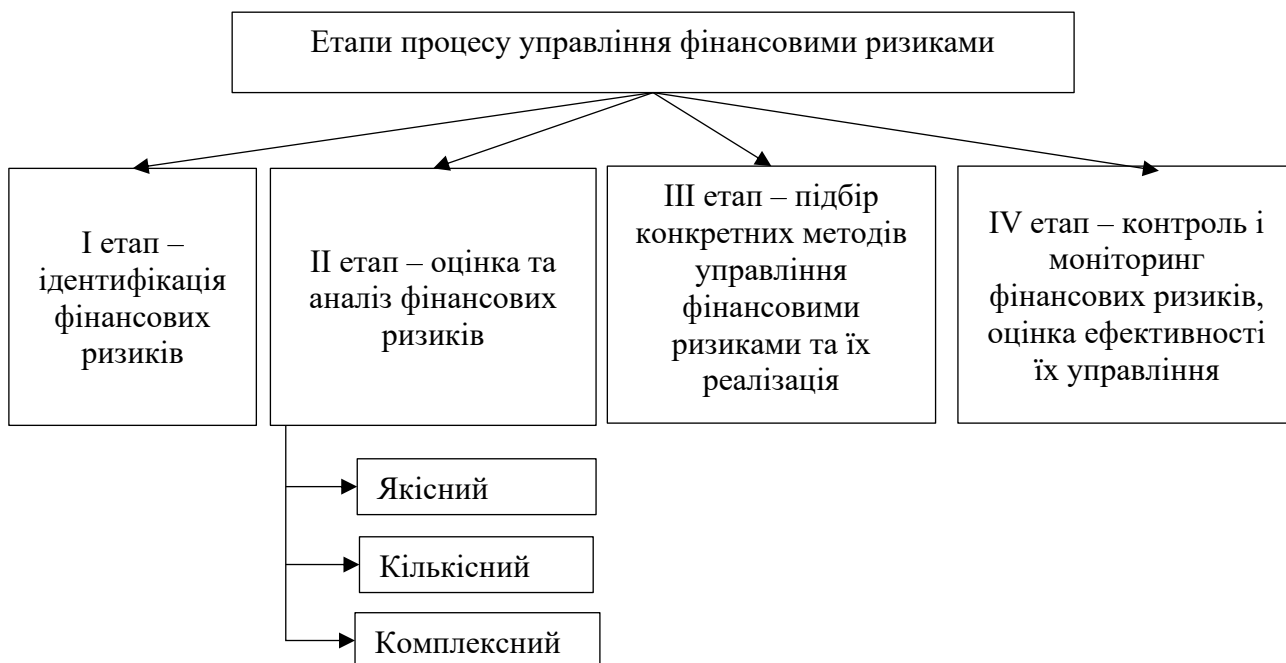

Рис. 1.3. Етапи процесу управління фінансовими ризиками

Примітка. Джерело [6]

На першому етапі відбувається ідентифікація ризиків, тобто визначаються проблеми у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що можуть мати негативний вплив на результат та відбувається їх групування за характером впливу на виникнення фінансових ризиків.

Другий етап – оцінка та аналіз фінансових ризиків передбачає оцінку їх потенційного впливу на фінансову стабільність і результативність підприємства; градацію та оцінку виявлених факторів, вибір та обґрунтування заходів щодо формування організаційно-економічного механізму протидії факторам. Такий

аналіз сприяє вимірюванню рівня ризику та приймати обґрунтовані рішення щодо їх управління.

Третій етап – підбір конкретних методів управління фінансовими ризиками та їх реалізація – залежить від характеру та обсягу ризиків, з якими зіштовхується підприємство, його фінансового стану, стратегічних цілей та інших факторів. Також після оцінки ризиків, підприємство повинно розробити стратегії та плани управління цими ризиками.

IV етап – контроль і моніторинг фінансових ризиків, оцінка ефективності їх управління. Підприємство повинне встановити систему, яка дозволяє постійно відстежувати та оцінювати ризики для вчасного реагування та вдосконалення стратегій управління ризиками [6, 10, 11].

Узагальнюючи, управління фінансовими ризиками є комплексним процесом, який вимагає систематичного підходу, аналізу та впровадження стратегій для зменшення впливу ризиків на фінансову стабільність та успішність підприємства.

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ризиками підприємства

Під час управління фінансовими ризиками особливе місце відведено етапу оцінки та аналізу фінансових ризиків підприємства. Цей етап є необхідним для того, щоб прийняти ефективні рішення в діяльності підприємств [12].

Для оцінки ризиків застосовується якісний та кількісний аналіз [12]. Основним завданням якісного аналізу є виявлення факторів ризику, визначення сфер діяльності та етапів, на яких може виникнути ризик. Тому в ході якісного аналізу виявляються зони потенційного ризику, після чого ідентифікуються всі можливі ризики. Такий вид аналізу включає в себе моніторинг фінансових звітів, виявлення можливих загроз і визначення стратегій для зменшення або уникнення цих ризиків. Ключовими етапами якісного аналізу фінансових ризиків є оцінка

платоспроможності, аналіз ринкових умов, оцінка інвестиційних можливостей та розробка стратегій ризик-менеджменту.

Якісний аналіз ризиків проводиться за кількома основними напрямками. Суть першого напрямку полягає в тому, що позитивні результати, очікувані від вибору того чи іншого напрямку підприємницької діяльності, порівнюються з можливими результатами цього. Питання співвідношення позитивних і негативних результатів необхідно враховувати на всіх етапах планування, як стратегічного, так і тактичного. Другий напрямок – це всебічний аналіз впливу рішень, що приймаються безпосередньо підприємством, на дії інших суб'єктів.

Кількісний аналіз фінансових ризиків використовує числові дані та статистичні методи для оцінки ризиків і їх потенційного впливу на фінансовий стан організації. Основними етапами такого аналізу є: збір даних про попередні витрати, доходи, активи, пасиви організації, а також про можливі змінні фактори, що можуть впливати на фінансові показники; визначення ризиків, які потрібно проаналізувати на основі ідентифікації можливих загроз; моделювання ризиків з використанням фінансових моделей та методів для оцінки впливу кожного ризику на фінансовий стан; оцінка впливу ризиків на такі показники як дохід, прибуток, грошові потоки, активи тощо; оцінка ризикованості портфеля; прийняття управлінського рішення щодо стратегії управління ризиками.

У науковій статті [12] автором систематизовано такі методи оцінки ризиків (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Методи оцінки ризиків у діяльності промислових підприємств

Тип методу	Характеристика
1	2
Статистичний метод	Визначає рівень певного ризику за допомогою аналізу статистичних даних діяльності підприємства
Експертний метод	Базується на аналізі даних діяльності підприємства експертами в досліджуваній галузі, здійснюється оцінка вірогідності виникнення певних подій та витрат
Розрахунково-аналітичний метод	Передбачає використання прикладних математичних моделей під час оцінки ризику
Метод доцільності витрат	Проводиться розподіл витрат підприємства

Продовження таблиці 1.1

1	2
Аналітичний метод	Під час оцінки ризику будуються діаграми залежності підприємства від чинників ризику та визначаються критичні значення
Економіко-статистичний метод	Дає змогу визначити рівень фінансового ризику, дисперсію, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації
Метод аналогів	Дає змогу визначити рівень ризику за окремими найбільш масовими операціям підприємства, використовуючи як власний досвід, так і досвід конкурентів
Аналіз чуттєвості	Полягає у зміні ефективності проекту за певної зміни одного з параметрів проекту
Метод «сценаріїв»	Розроблення сценарію розвитку проекту в декількох альтернативних варіантах
Метод Монте-Карло	Ґрунтується на використанні імітаційних моделей для розроблення багатьох сценаріїв. Під час застосування даного методу застосовуються такі величини, як: чистий дисконтований дохід; інтегральний ефект

Примітка. Джерело [12]

При цьому якісний аналіз може проводитися різними методами, основними з яких є методи використання аналогів і експертних оцінок, а кількісний аналіз фінансових ризиків – за допомогою математико-статистичних методів [13].

На етапі кількісного аналізу фінансових ризиків також розраховуються такі показники фінансової стійкості:

1) показники рентабельності: рентабельність продукції, рентабельність діяльності, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу;

2) показники операційного аналізу, що оцінюють динаміку прибутку підприємства: виробничі витрати на одну гривню реалізованої продукції; витрати на збут на одну гривню реалізованої продукції; адміністративні та інші операційні витрати на одну гривню реалізованої продукції;

3) показники обслуговування боргу: показник забезпеченості відсотків поточної заборгованості; показник забезпеченості відсотків загальних зобов'язань і основної частини боргу;

4) показники майнового стану: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської

заборгованості, строк погашення дебіторської заборгованості, строк погашення кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, фондвіддача;

5) показники структури капіталу: коефіцієнт співвідношення заборгованості та активів, коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, коефіцієнт платоспроможності (автономії);

6) показники ліквідності: коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності [14, 15].

Як результат загального фінансового ризику є ризик банкрутства – ризик нездатності підприємства продовжувати свою діяльність у разі погіршення фінансового становища, виникнення збитків, пов'язаних з якістю активів, структурою капіталу і діяльністю, через надмірні витрати, що перевищують прибуток [16].

Моделі банкрутства є інструментами, які використовуються для прогнозування ймовірності того, що підприємство зазнає значних фінансових труднощів. Ці моделі базуються на фінансових показниках та інших факторах, які можуть вказувати на небезпеку для фінансової стійкості.

У літературі найчастіше зустрічаються такі моделі ймовірності банкрутства:

– модель Альтмана використовує регресійну залежність між коефіцієнтом покриття та коефіцієнтом фінансової залежності;

– модель Ліса розраховується за допомогою показників прибутковості діяльності, рентабельності активів, також акцентує увагу на структуру активів та джерел їх фінансування;

– модель Таффлера і Тішоу – це лінійна регресійна модель, що включає чотири фінансові коефіцієнти;

– модель Спрінгейта застосовує чотири фактора, що орієнтуються на майбутні доходи суб'єкта господарювання;

- модель Терещенка враховує усі світові практики, містить шість показників та враховує галузеві особливості підприємства;
- модель Матвійчука передбачає проведення комплексного фінансового аналізу підприємства з використанням інструментарію теорії нечіткої логіки;
- модель Бівера дає можливість оцінити фінансові показники підприємства для розрахунку комплексного показника ризику банкрутства [17, 18, 19, 20].

Таким чином, при аналізі фінансових ризиків важливим є використання різних моделей для діагностики кризового стану підприємства та виявлення причин кризового стану. Тільки застосування комплексного підходу з використанням різних методів дозволить повною мірою оцінити ефективність управління ризиками фінансової діяльності підприємства.

Своєчасна діагностика фінансових ризиків діяльності підприємства призводить до підвищення ефективності антикризового управління за рахунок раннього виявлення явищ, тенденцій у внутрішньому і зовнішньому середовищі, дій керівництва, контрагентів, інших суб'єктів, з якими взаємодіє підприємство, що в майбутньому можуть викликати розвиток негативних тенденцій у виробничо-господарській діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ **** «*****»

2.1. Загальна характеристика **** «*****» та аналіз основних його показників

Товариство з обмеженою відповідальністю «*****» – виробник м'яконабивних та пластмасових іграшок.

Компанію **** «*****», код ЄДРПОУ *****, було зареєстровано ***** р. Розмір статутного капіталу підприємства складає 100000000,00 грн. [21].

Керівником товариства з обмеженою відповідальністю «*****» є ***** ***** *****.

Основним видом діяльності є ***** ***** *****.

Іншими видами діяльності є:

13.92 Виробництво готових текстильних виробів, крім одягу.

14.13 Виробництво іншого верхнього одягу.

14.14 Виробництво спіднього одягу.

14.19 Виробництво іншого одягу й аксесуарів.

46.49 Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення.

47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах.

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна [21].

Місія товариства – виробництво якісної та безпечної продукції для розвитку та пізнання навколишнього світу теперішніми та майбутніми поколіннями [22].

Серійне виробництво пластмасових іграшок **** «*****» розпочалося у 2011 році і сьогодні є одним із найбільших та найуспішніших в Україні. Річний обсяг виробництва пластмасових іграшок понад 6 млн. готових виробів [22].

Діючий асортимент понад 100 позицій. Виробничі потужності: 10000 шт виробів у місяць [22].

Оцінимо динаміку основних техніко-економічних показників діяльності **** «*****» за 2021-2023 роки з допомогою таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка основних техніко-економічних показників діяльності

**** «*****» за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	117995	132080	133855	14085	1775	11,94	1,34
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	102552	102014	99656	-538	-2358	-0,52	-2,31
3. Валовий прибуток, тис. грн.	15443	30066	39199	14623	9133	94,69	30,38
4. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	631	513	413	-118	-100	-18,70	-19,49
5. Чистий прибуток, тис. грн.	328	291	64	-37	-227	-11,28	-78,01
6. Необоротні активи, тис. грн.	33620	29856	27711	-3764	-2145	-11,20	-7,18
7. Середньорічна кількість працівників, чол.	148	144	142	-4	-2	-2,70	-1,39
8. Власний капітал, тис. грн.	80447	80738	80802	291	64	0,36	0,08
9. Операційні витрати, тис. грн.	130824	140858	166820	10034	25962	7,67	18,43
10. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	110567	128755	131840,5	18188	3085,5	16,45	2,40

Примітка. Складено та розраховано автором на основі додатків А-В

Аналізуючи дані таблиці 2.1 робимо висновок, що дохід від реалізації продукції підприємства у 2021 році склав 25737 тис. грн., що на 6790 тис. грн. або ж на 35,84 % більше ніж у 2020 році; у 2022 році – 30708 тис. грн, що зріс на 19,31 % у порівнянні з 2021 роком.

Відбувається щорічне збільшення собівартості реалізованої продукції: у 2021 році на 5464 тис. грн., тобто на 38,16 % у порівнянні з 2020 роком; у 2022 році – 3602 тис. грн (18,21 %).

Аналогічна ситуація характерна і для розміру валового прибутку: у 2021 році він зріс на 28,65 % до рівня 5955 тис. грн, порівнюючи з 2020 роком, у 2022 році на 22,99 %.

У 2021 році збільшився фінансовий результат від операційної діяльності на 295 тис. грн., що відповідає 24,4 % та у 2022 році цей показник знизився на 317 тис. грн. до рівня 1187 тис. грн., що склало 21,08 %. Це, передусім, зумовлено зростанням розміру витрат на виробничо-господарську діяльність.

Така ж тенденція прослідковується і для показника чистого прибутку підприємства: його зростання на 25,13 % у 2021 році та зниження на 28,23 % у 2022 році.

Проте зростає сума необоротних активів на 56,59 % у 2021 році та 31,22 % у 2022 році порівняно з попередніми роками.

Збільшилась середньорічна кількість працівників у 2021 році, яка склала 60 чоловік, що на 15,38 % більше ніж у 2020 році. У 2022 році кількість персоналу залишилася на тому ж рівні.

Також зростає розмір власного капіталу підприємства: у 2021 році він становить 2432 тис. грн., що на 121 тис. грн., або ж на 5,24 % більше ніж у 2020 році; у 2022 році – 2588 тис. грн (6,41 %).

У 2021 році сума операційних витрат становила 24633 тис. грн., що на 6191 тис. грн. або ж на 33,57 % більше ніж у 2020 році; у 2022 році – 30352 тис. грн, що зросла на 23,22 %.

Позитивною є тенденція росту середньорічної вартості активів у 2022 році у порівнянні з 2020 та 2021 роками.

Аналізуючи рівень основних техніко-економічних показників діяльності **** «*****» за 2020-2022 рр. можна сказати в загальному, що спостерігається тенденція до збільшення обсягів діяльності та покращення окремих фінансових результатів діяльності підприємства.

Здійснимо аналіз показників фінансових результатів **** «*****», результати відобразимо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники фінансових результатів **** «*****» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	117995	132080	133855	14085	1775	11,94	1,34
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	102552	102014	99656	-538	-2358	-0,52	-2,31
Валовий прибуток, тис. грн.	15443	30066	39199	14623	9133	94,69	30,38
Інші операційні доходи, тис. грн.	7751	7396	4934	-355	-2817	-4,58	-36,34
Адміністративні витрати, тис. грн.	4371	4929	6562	558	2191	12,77	50,13
Витрати на збут, тис. грн.	14760	23953	30552	9193	15792	62,28	106,99
Інші операційні витрати, тис. грн.	3432	8067	6606	4635	3174	135,05	92,48
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	631	513	413	-118	-218	-18,70	-34,55
Фінансові витрати, тис. грн.	171	79	112	-92	-59	-53,80	-34,50
Фінансовий результат до оподаткування,	460	434	314	-26	-146	-5,65	-31,74
Податок на прибуток, тис. грн.	132	143	250	11	118	8,33	89,39
Чистий прибуток, тис. грн.	328	291	64	-37	-264	-11,28	-80,49

Примітка. Розраховано автором на основі даних додатків А-В

За результатами аналізу варто зробити такі висновки:

– щорічне зниження суми інших операційних доходів на 4,58 % у 2022 р. та 36,34 % у 2023 р.;

– щорічне зростання суми витрат підприємства. Так, сума адміністративних витрат збільшилася на 558 тис. грн у 2022 р., що складає 12,77 %, у 2023 р. – до рівня 6562 тис. грн, сума зростання становить 2191 тис. грн, що відповідає 50,13 %. Витрати на збут мають аналогічну тенденцію: зростання їх показника на 9193 тис. грн у 2022 р. (62,28 %), 15792 тис. грн – у 2023 р. (106,99 %). Відповідно теж зросли інші операційні витрати: на 135,05 % і 92,48 % у 2022 -2023 рр. відповідно;

– щорічне зниження рівня фінансових витрат товариства на 53,80 % і 34,50 % протягом 2022-2023 рр.

Проаналізуємо також фінансовий стан **** «*****» за 2021-2023 рр. (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Показники фінансового стану **** «*****» за 2021-2023 роки

Показник	Нормативне значення	Роки			Відхилення, %	
		2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7
1. Аналіз ліквідності підприємства						
1.1. Коефіцієнт покриття	>1	2,20	1,89	2,19	-14,47	16,03
1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,74	0,82	0,24	10,95	-70,61
1.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 Збільшення	0,00	0,00003	0,00007	-	92,83
2. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства						
2.1. Коефіцієнт платоспроможності	>0,5	0,67	0,58	0,64	-13,34	10,21
2.2. Коефіцієнт фінансування	<1	0,48	0,71	0,55	47,26	-22,27
2.3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,55	0,47	0,54	-14,04	15,60
2.4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення	0,58	0,63	0,66	8,27	4,26

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7
3. Аналіз ділової активності підприємства						
3.1. Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення	1,07	1,03	1,05	-3,88	2,67
3.2. Коефіцієнт оборотності основних засобів	Збільшення	3,30	4,24	4,93	28,34	16,15
3.3. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Збільшення	1,47	1,64	1,72	11,25	4,90
4. Аналіз рентабельності підприємства						
4.1 Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення	0,0030	0,0023	0,0005	-23,81	-78,52
4.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення	0,0041	0,0036	0,0008	-11,83	-78,06
4.3. Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 збільшення	0,0028	0,0022	0,0005	-20,74	-79,08

Примітка. Розраховано на основі даних додатків А-В

Збалансована ліквідність означає, що підприємство має достатній обсяг оборотних активів для покриття поточних зобов'язань, що створює стабільну платіжну здатність та зменшує фінансовий ризик.

Збільшення загального коефіцієнта покриття на 16,06 % у 2023 р., який вказує на більше оборотних активів на одиницю поточних зобов'язань, означає покращення ліквідності підприємства. Відповідно, підприємство має здатність виплатити свої поточні зобов'язання вчасно і без проблем.

Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом 2021-2022 рр. знаходився в межах нормативного значення, а вже у 2023 р. знизився до рівня 0,24, тобто на 70,61 % та може вказувати на потенційні проблеми у виплаті поточних зобов'язань підприємством в короткостроковій перспективі.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності для **** «*****» хоча і зростає на 92,83 % у 2023 р., проте він залишається на мінімальному рівні, що може нести фінансовий ризик для підприємства.

Коефіцієнт платоспроможності – це показник, який відображає здатність підприємства виплачувати свої зобов'язання за допомогою своїх активів. Даний

показник у 2023 р. зростає на 10,21 %, хоча і суттєво не перевищує порогове значення.

Високий рівень коефіцієнта фінансування вказує на те, що підприємство має стабільну фінансову структуру та незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

Для аналізованого підприємства значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами даного показника перевищує порогове значення, що свідчить про більшу здатність підприємства виплатити свої короткострокові зобов'язання з власних ресурсів, що, у свою чергу, впливає на рівень ліквідності та фінансову стійкість.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу з кожним роком зростає, що свідчить про ефективне використання власних ресурсів підприємства, проте його низьке значення вказує на проблеми з ефективністю використання власного капіталу та на збільшення фінансового ризику.

Коефіцієнт оборотності активів дозволяє оцінити ефективність використання активів підприємства для забезпечення прибутковості. Даний показник незначно, але зростає у 2023 р. та свідчить, що підприємство ефективно використовує свої активи для генерації прибутку.

Коефіцієнт оборотності основних засобів **** «*****» має позитивну тенденцію, а саме зростає у 2022 р. на 28,34 % та у 2023 р. – 16,15 %. Це свідчення того, що товариство ефективно використовує свої основні засоби для формування прибутку.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу – показник ділової активності, який вимірює ефективність використання власного капіталу підприємством. За результатами дослідження, варто зробити висновок про досить високий його рівень, та, зокрема, його зростання.

Аналізуючи групу показників рентабельності підприємства, можна зробити висновок, що коефіцієнт рентабельності активів знаходиться на вкрай низькому рівні із тенденцією до зниження; коефіцієнт рентабельності власного

капіталу теж має низьке значення; аналогічна ситуація спостерігається і для коефіцієнта рентабельності продукції.

2.2. Аналіз фінансових ризиків **** «*****»

Для оцінки фінансових ризиків **** «*****» проведемо аналіз за такими групами показників.

Показники рентабельності характеризують ефективність підприємства, результативність різних видів діяльності, окупність витрат тощо. Вони дають уявлення про те, наскільки ефективно підприємство отримує прибуток у залежності від своїх ресурсів та операцій.

Відповідно, проаналізуємо показники рентабельності, результати представлені в таблицю 2.4.

Таблиця 2.4

Показники рентабельності **** «*****»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Рентабельність продукції	0,0028	0,0022	0,0005	-0,0006	-0,0017	-21,43	-77,27
Рентабельність діяльності	0,0032	0,00285	0,00064	-0,00035	-0,00221	-10,94	-77,54
Рентабельність активів	0,003	0,0023	0,0005	-0,0007	-0,0018	-23,33	-78,26
Рентабельність власного капіталу	0,0041	0,0036	0,0008	-0,0005	-0,0028	-12,20	-77,78

Примітка. Розраховано на основі даних додатків А-В

Отже, як бачимо із розрахунків, кожен із показників рентабельності підприємства знижується протягом 2021-2023 рр. Причиною зниження даних показників є зменшення розміру Таке зниження рентабельності продажів зумовлене зниженням суми чистого прибутку.

Наступною розглянемо групу показників операційного аналізу, що оцінюють динаміку прибутку підприємства. Окрім того, варто розглянути зміну

операційних витрат з метою оцінки динаміки частки різних видів витрат у структурі сукупних витрат підприємства (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Показники аналізу операційних витрат **** «*****»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Чиста виручка від реалізації продукції	117995	132080	138855	14085	6775	11,94	5,13
Собівартість	102552	102014	99656	-538	-2358	-0,52	-2,31
Витрати на збут	14760	23953	30552	9193	6599	62,28	27,55
Сума адміністративних та інших операційних витрат	7803	12996	13168	5193	172	66,55	1,32
Виробничі витрати на одну гривню реалізованої продукції	0,87	0,77	0,72	-0,097	-0,055	-11,13	-7,08
Витрати на збут на одну гривню реалізованої продукції	0,13	0,18	0,22	0,056	0,039	44,98	21,33
Адміністративні та інші операційні витрати на одну гривню реалізованої продукції	0,07	0,10	0,09	0,032	-0,004	48,79	-3,62

Примітка. Розраховано на основі даних додатків А-В

Досліджуючи показники операційних витрат, відзначимо, що найвищу частку у структурі витрат мають витрати на збут. Крім того, відмітимо щорічне зростання суми витрат на збут та адміністративних витрат.

Звернемо увагу на групу показників обслуговування боргу, що демонструють здатність підприємства сплачувати відсотки і повертати основну суму боргів (таблиця 2.6).

Показник забезпеченості відсотків поточної заборгованості показує рівень перевищення прибутку підприємства (без урахування нарахованої амортизації) над відсотками, що потрібно сплати за заборгованістю. Нормативне значення коефіцієнта – 1,5. Звідси, підприємство у стані заплатити за борги своєю частиною прибутку.

Показники обслуговування боргу **** «*****»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Чиста виручка від реалізації продукції	117995	132080	138855	14085	6775	11,94	5,74
Поточні зобов'язання	38874	57451	44690	18577	-12761	47,79	-32,83
Загальний розмір зобов'язань, зменшений на ставку податку на прибуток	31876,68	47109,82	36645,8	15233,14	-10464,02	47,79	-32,83
Показник забезпеченості відсотків поточної заборгованості	3,04	2,30	3,11	-0,74	0,81	-24,26	26,62
Показник забезпеченості відсотків загальних зобов'язань і основної частини боргу	3,70	2,80	3,79	-0,90	0,99	-24,26	26,62

Примітка. Розраховано на основі даних додатків А-В

Коефіцієнт забезпеченості відсотків загальних зобов'язань і основної частини боргу враховує суму процентних платежів та розмір погашення тіла кредиту. Нормативних значень для даного показника немає. **** «*****» має високі значення коефіцієнта протягом 2021-2023 рр., тобто підприємство буде мати можливість оплатити суму свого боргу.

Проаналізуємо також показники майнового стану **** «*****», що характеризують стан основних засобів і величину їх зносу (таблиця 2.7).

З таблиці 2.7 можна зробити такі висновки: коефіцієнт оборотності активів зростає у 2023 р., що є позитивною зміною; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за останній рік збільшується на 370,03 % порівняно з попереднім роком; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має тенденцію до збільшення; коефіцієнт оборотності запасів зменшується протягом 3 років, що є позитивним моментом; коефіцієнт оборотності зростає; така ж динаміка характерна і для показника фондівдачі.

Показники майнового стану та управління активами **** «*****»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності активів	1,07	1,03	1,05	-0,04	0,03	-3,88	2,67
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,23	5,63	26,45	-2,60	20,83	-31,64	370,03
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	12,84	8,93	19,50	-3,91	10,57	-30,43	118,36
Строк погашення дебіторської заборгованості	43,73	63,96	13,61	20,24	-50,36	46,28	-78,72
Строк погашення кредиторської заборгованості	28,04	40,31	18,46	12,27	-21,85	43,74	-54,20
Коефіцієнт оборотності запасів	2,31	2,24	1,87	-0,08	-0,36	-3,29	-16,21
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,47	1,64	1,72	0,17	0,08	11,25	4,90
Фондовіддача	3,30	4,24	4,93	0,94	0,68	28,34	16,15

Примітка. Розраховано на основі даних додатків А-В

Дослідимо групу показників структури капіталу для підприємства (таблиця 2.8).

Показники структури капіталу розраховуються з метою визначення ступеня фінансового ризику від неможливості розрахуватися із кредиторами. Так, коефіцієнт співвідношення заборгованості та активів показує, що приблизно 46 % фінансових коштів отримані товариством з позикових джерел. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу свідчить про залежність підприємства від зовнішніх позикових коштів.

Показники структури капіталу **** «*****»

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+; -;		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт співвідношення заборгованості та активів	0,45	0,53	0,46	0,08	-0,07	17,10	-16,34
Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу	0,48	0,71	0,55	0,23	-0,16	47,49	-33,03
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,55	0,47	0,54	-0,08	0,07	-14,04	13,41
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,67	0,58	0,64	-0,09	0,06	-13,34	8,84

Примітка. Розраховано на основі даних додатків А-В

У нашому випадку така залежність складає 45% власних коштів і 55 % – залучених. Розрахований коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами говорить, що основним джерелом фінансування діяльності є власні кошти **** «*****». Коефіцієнт автономії демонструє ступінь фінансової незалежності підприємства. Згідно розрахунків значення коефіцієнта знаходиться у межах 0,58-0,64, тобто є позитивним явищем.

Отже, проаналізовані коефіцієнти кожної із груп дали змогу зробити поглиблений аналіз ризикованості діяльності **** «*****». Відповідно, ми можемо зробити висновки про низький рівень показників рентабельності та ліквідності підприємства, що несуть фінансовий ризик.

2.3. Оцінка фінансових ризиків **** «*****»

У світовій практиці за останній час накопичено значний досвід аналізу фінансової стійкості, загального стану підприємства, тенденцій банкрутства. Для аналізу кожному ключовому коефіцієнту фінансового аналізу були присвоєні

фінансові показники. Як правило, мінімальним показником фінансової стійкості і задоволеності підприємства є оцінка ймовірності його банкрутства.

Розглянемо та проаналізуємо окремі моделі оцінки ймовірності банкрутства **** «*****».

Модель Альтмана допомагає аналізувати фінансовий стан підприємства та прогнозувати ймовірність його банкрутства та заснована на аналізі фінансових показників, таких як рентабельність, ліквідність і розмір підприємства. Він генерує показник, званий *Z*-score, що дає змогу розділити підприємство на декілька категорій: ті, які, найімовірніше, будуть фінансово стійкими, і ті, що піддаються високому ризику банкрутства. Модель Альтмана дуже чітко підходить для фінансового аналізу, тому що вона являє собою простий і корисний інструмент для визначення стабільності і фінансового стану бізнесу.

Модель Альтмана розраховується як:

$$Z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 0,999x_5, \quad (2.1)$$

де X_1 – робочий капітал / загальна вартість активів; X_2 – нерозподілений прибуток / загальна вартість активів; X_3 – операційний прибуток / загальна вартість активів; X_4 – ринкова вартість акцій / заборгованість; X_5 – чистий дохід від реалізації / загальна вартість активів [17].

Подамо результати розрахунків за моделлю Альтмана для **** «*****» у таблиці 2.9.

Граничне значення індексу *Z* дорівнює 1,23.

Якщо $Z < 1,23$, підприємству в найближчі два роки загрожує банкрутство; якщо $Z > 1,23$, це свідчить про сталий фінансовий стан підприємства [17].

Таблиця 2.9

Діагностика банкрутства за моделлю Альтмана **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 рр., +/-, %	
X ₁	0,718	0,784	0,779	0,061	8,485
X ₂	0,003	0,002	0,001	-0,002	-81,218
X ₃	0,004	0,003	0,003	-0,001	-34,526
X ₄	2,069	1,403	1,808	-0,261	-12,630
X ₅	0,989	0,956	1,106	0,118	11,892
Z	3,108	2,751	3,134	0,026	0,848

Примітка. Складено та розраховано автором

Для досліджуваного підприємства $Z > 1,23$ та зростає у 2023 р. на 0,848 %, що вказує на його стабільний фінансовий стан.

Наступною розглянемо модель Ліса – модель, що враховує показники баланс, прибутку, грошового потоку тощо та яку використовують при аналізі часових рядів і прогнозування. Модель використовують для аналізу та прогнозування даних з явними сезонними та циклічними коливаннями. Прогнозування за допомогою моделі Ліса корисне для управління, де важливо передбачити майбутні тенденції на основі історичних даних, наприклад, під час розроблення бізнес-стратегії, управління запасами та ресурсами.

Дана модель має функцію:

$$Z = 0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4, \quad (2.2)$$

де X_1 – всього оборотні активи / актив балансу; X_2 – фінансовий результат від операційної діяльності / актив балансу; X_3 – нерозподілений прибуток / актив балансу; X_4 – власний капітал / позиковий капітал [17].

У таблиці 2.10 представлено результати аналізу індикаторів за моделлю Ліса.

Граничне значення показника за моделлю Ліса становить 0,037. Оскільки значення показника $Z > 0,037$, воно зростає на 5,204 % у 2023 р. у порівнянні з 2021 р., то ймовірність банкрутства **** «*****» за даною моделлю низька.

Таблиця 2.10

Діагностика банкрутства за моделлю Ліса **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 pp., +/-, %	
X ₁	0,718	0,784	0,779	0,061	8,485
X ₂	0,005	0,004	0,003	-0,002	-37,370
X ₃	0,186	0,162	0,179	-0,006	-3,394
X ₄	2,069	1,403	1,808	-0,261	-12,630
Z	0,058	0,060	0,061	0,003	5,204

Примітка. Складено та розраховано автором

Модель Таффлера і Тішоу враховує показники ліквідності, заборгованості, активів, прибутку і т. д. Основна ідея цієї моделі полягає в оцінці ефективності підприємства через його здатність генерувати прибуток від своїх активів. Зіставлення прибутку з активами, оборотністю запасів, кредиторською заборгованістю та іншими фінансовими показниками допоможе визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку:

$$Z = 0,53x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4, \quad (2.3)$$

де X₁ – фінансовий результат від операційної діяльності / поточні зобов'язання і забезпечення; X₂ – всього оборотні активи / довгострокові зобов'язання і забезпечення + поточні зобов'язання і забезпечення; X₃ – поточні зобов'язання і забезпечення / актив балансу; X₄ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / актив балансу [17].

Розрахунок ймовірності банкрутства за моделлю Таффлера і Тішоу для досліджуваного підприємства представлений в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Діагностика банкрутства за моделлю Таффлера і Тішоу **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 pp., +/-, %	
X ₁	0,016	0,009	0,009	-0,007	-42,703
X ₂	2,205	1,883	2,188	-0,017	-0,753
X ₃	0,326	0,416	0,356	0,030	9,308
X ₄	0,989	0,956	1,106	0,118	11,892
Z	0,512	0,477	0,530	0,018	3,607

Примітка. Складено та розраховано автором

Якщо $Z > 0,3$, підприємство має добрі довгострокові перспективи; ймовірність банкрутства дуже низька; $Z < 0,2$ – висока ймовірність банкрутства підприємства; $Z = 0,25$ – критичне значення показника [17].

Згідно таблиці для аналізованого підприємства $Z > 0,3$ та значення показника зростає у 2023 р., що означає низьку ймовірність банкрутства товариства.

Модель Спрінгейта використовується, щоб оцінити ризик портфеля акцій і часток, та спрямована для оцінки ризику інвестування в конкретну акцію та портфель акцій, зокрема, на основі статистичних фінансових аналізів показників підприємства та її історії. Основними компонентами моделі є такі фінансові дані, як прибутковість акцій, фінансовий важіль (використання позикових коштів) і ліквідність. На основі цих даних модель прогнозує майбутній ризик і прибутковість акцій.

Функція Спрінгейта має наступний вигляд:

$$Z = 1,03x_1 + 3,07x_2 + 0,66x_3 + 0,4x_4, \quad (2.4)$$

де X_1 – робочий капітал / актив балансу; X_2 – фінансовий результат до оподаткування / актив балансу; X_3 – валовий прибуток / поточні зобов'язання і забезпечення; X_4 – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) / актив балансу [17].

У таблиці 2.12 відображено результати розрахунків функції Спрінгейта.

Таблиця 2.12

Діагностика банкрутства за моделлю Спрінгейта **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 рр., +/-, %	
X_1	0,392	0,368	0,423	0,031	7,802
X_2	0,004	0,003	0,003	-0,001	-34,526
X_3	0,397	0,523	0,877	0,480	120,797
X_4	0,859	0,738	0,794	-0,065	-7,603
Z	1,022	1,029	1,340	0,318	31,124

Примітка. Складено та розраховано автором

Отримані показники можна інтерпретувати як:

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом; $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо не здійснити санацію; $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість підприємства порушена, але при умові переходу на антикризове управління йому банкрутство не загрожує; $Z > 2$ – підприємство є фінансово стійким, банкрутство не загрожує [17].

Виходячи з вищенаведених даних, ми можемо стверджувати, що у **** «*****» фінансова стійкість порушена, тому варто прийняти заходи антикризового управління.

Проблему неможливості використання зарубіжних методик у практиці оцінки фінансової стійкості українських підприємств збирався вирішити державний економіст О. Терещенко. На його думку, оптимальна дискримінантна функція має враховувати всі складові фінансового стану: ліквідність, рентабельність, оборотність, структуру майна, капіталізацію тощо, тим самим розробляючи універсальну дискримінантну функцію, оптимальну для діагностики ризику банкрутства українських підприємств. Модель Терещенка має декілька переваг, вона проста в розрахунку, також вона розроблена на основі національних статистичних даних і враховує галузеві особливості підприємств, таким чином застосування базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему визначення критичного значення показника ймовірності неплатоспроможності підприємства в конкретній галузі.

Модель Терещенка має вигляд:

$$Z = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6, \quad (2.5)$$

де X_1 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / довгострокові зобов'язання і забезпечення + поточні зобов'язання і забезпечення; X_2 – пасив балансу/ довгострокові зобов'язання і забезпечення + поточні зобов'язання і забезпечення; X_3 – чистий фінансовий результат / середньорічна сума активу балансу; X_4 – чистий фінансовий результат / чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); X_5 – запаси / чистий дохід

від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); X_6 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / основний капітал (необоротні активи + довгострокові зобов'язання і забезпечення) [17].

Розрахунки за моделлю Терещенка для **** «*****» представлено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Діагностика банкрутства за моделлю Терещенка **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 рр., +/-, %	
X_1	3,035	2,295	3,107	0,072	2,364
X_2	3,069	2,402	2,808	-0,261	-8,515
X_3	0,003	0,002	0,000	-0,002	-83,434
X_4	0,003	0,002	0,000	-0,002	-83,214
X_5	0,508	0,463	0,627	0,119	23,361
X_6	3,510	4,424	5,011	1,501	42,772
Z	5,345	4,250	5,581	0,237	4,426

Примітка. Складено та розраховано автором

Узагальнюючий результат за моделлю Терещенка розуміється як: $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом; $0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства для підприємства; $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість підприємства порушена; $Z > 2$ – банкрутство підприємству не загрожує [17].

Відповідно, отримані значення вказують на фінансову стійкість **** «*****» протягом аналізованого періоду.

Модель Бівера використовує ряд фінансових показників, таких як ліквідність, активи та заборгованість, для створення прогнозу можливості банкрутства підприємства. Вона базується на тому, що певні фінансові та рахункові показники можуть бути попередниками фінансових проблем, в тому числі банкрутства.

Ця модель стала важливим інструментом для фінансового аналізу і ризик-менеджменту, дозволяючи прогнозувати можливість банкрутства суб'єкта господарювання на основі його фінансової звітності. Узагальнено модель Бівера виглядає таким чином:

Коефіцієнт Бівера = чистий фінансовий результат + амортизація / довгострокові зобов'язання і забезпечення + поточні зобов'язання і забезпечення

Так, для **** «*****» цей коефіцієнт та його значення становлять (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14

Діагностика банкрутства за моделлю Бівера **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 рр., +/-, %	
Z	0,165	0,092	0,120	-0,045	-27,250
0,4–0,45 – добрий стан 0,17 – за 5-6 років до банкрутства – 0,15 – за 1 рік до банкрутства					

Примітка. Складено та розраховано автором на основі [17]

Згідно розрахунків, значення показника схиляється до нижньої норми і тому підприємству варто вжити заходів для покращення даного коефіцієнта.

Розглянемо ще одну із з найвідоміших вітчизняних моделей для розрахунку ймовірності банкрутства підприємства – модель Матвійчука [20]. Дискримінантна модель Матвійчука є досить ефективною, оскільки вона враховує особливості функціонування підприємств перехідного стану економіки. Однак модель може неадекватно враховувати особливості підприємств деяких галузей. Крім того, виділення лише двох класів для визначення фінансового стану підприємств може бути недостатнім для точної його оцінки [23]. Для поліпшення точності моделі можна розглянути розширення класифікації на більшу кількість класів, а також врахування додаткових факторів або показників, що характеризують фінансовий стан підприємства. Також важливим є постійне оновлення та адаптація моделі до змін у економічному середовищі та підприємницькій діяльності. Дискримінантна модель Матвійчука виглядає таким чином:

$$Z = 0,033x_1 + 0,268x_2 + 0,045x_3 - 0,018x_4 - 0,004x_5 - 0,015x_6 + + 0,702x_7, (2.6)$$

де X_1 – оборотні активи / необоротні активи; X_2 – чистий дохід від реалізації / поточні зобов'язання; X_3 – чистий дохід від реалізації / власний капітал; X_4 – баланс / чистий дохід від реалізації; X_5 – (оборотні активи - поточні зобов'язання) / оборотні активи; X_6 – (довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання) / баланс; X_7 – власний капітал / (забезпечення подальших витрат і платежів + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання) [24].

Розрахунки за моделлю Матвійчука для **** «*****» представлено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Діагностика банкрутства за моделлю Матвійчука **** «*****»

	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 рр., +/-, %	
X_1	2,549	3,629	3,529	0,979	38,425
X_2	3,035	2,295	3,107	0,072	2,364
X_3	1,467	1,636	1,718	0,252	17,162
X_4	1,011	1,046	0,904	-0,107	-10,628
X_5	0,546	0,469	0,543	-0,003	-0,630
X_6	0,326	0,416	0,356	0,030	9,308
X_7	2,069	1,403	1,808	-0,261	-12,630
Z	2,391	1,767	2,272	-0,119	-4,982

Примітка. Складено та розраховано автором

Отримані значення показника моделі Матвійчука можна інтегрувати як:

– значення показника Z від 1,104 – низька ймовірність банкрутства, стійкий фінансовий стан;

– значення показника Z до 1,104 – загроза фінансової кризи.

Отже, на основі показників таблиці 2.15 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю для досліджуваного підприємства зростає.

Зведемо розрахунки в таблицю 2. 16.

Таблиця 2.16

Результати діагностики фінансової стійкості за моделями ймовірності
банкрутства **** «*****»

Показники	2021	2022	2023	Результат
Z-показник за моделлю Альтмана	3,108	2,751	3,134	Загроза банкрутства відсутня
Z-показник за моделлю Ліса	0,058	0,060	0,061	Загроза банкрутства відсутня
Z-показник за моделлю Таффлера і Тішоу	0,512	0,477	0,530	Загроза банкрутства відсутня
Z-показник за моделлю Спрінгейта	1,022	1,029	1,340	Фінансова стійкість порушена, варто прийняти заходи антикризового управління
Z-показник за моделлю Терещенка	5,345	4,250	5,581	Загроза банкрутства відсутня
Z-показник за моделлю Бівера	0,165	0,092	0,120	Варто прийняти заходи антикризового управління
Z-показник за моделлю Матвійчука	2,391	1,767	2,272	Загроза банкрутства відсутня

Примітка. Складено автором на основі [17]

Отже, як видно з таблиці 2.16, в загальному моделі демонструють однаковий результат. Таким чином, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що для **** «*****» відсутня на даний час загроза банкрутства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та методичні аспекти управління фінансовими ризиками підприємства. Проведені дослідження дозволили зробити такі висновки.

Визначено, що ризики є неодмінним елементом виробничо-господарської діяльності і виникають внаслідок невизначеності та змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. У системі ризик-менеджменту підприємства окрему нішу займають фінансові ризики. Розглянуто підходи до розуміння і трактування науковцями дефініції «фінансовий ризик» різними науковцями та зазначено, що фінансовий ризик – це можливість зазнати втрат або несприятливих результатів в результаті фінансових операцій або подій. Узагальнено причини виникнення фінансових ризиків суб'єкта господарювання: економічні, політичні, ринкові, технологічні, соціальні фактори. Досліджено та описано характеристики фінансового ризику і подано його класифікацію

Охарактеризовано особливості управління фінансовими ризиками підприємства. Представлено модель управління фінансовими ризиками як систему процедур, методів і інструментів, які використовуються для ідентифікації, виміру, контролю та зменшення ризиків, що стикаються з фінансовими операціями організації. Досліджено мету, цілі, принципи, функції, етапи управління фінансовими ризиками цілями. Обґрунтовано, що управління фінансовими ризиками є комплексним процесом, який вимагає систематичного підходу, аналізу та впровадження стратегій для зменшення впливу ризиків на фінансову стабільність та успішність підприємства.

Систематизовано методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ризиками підприємства, виокремлено методи оцінки ризиків. Виділено, що для оцінки ризиків застосовується якісний та кількісний види аналізу. Зазначено, що основним завданням якісного аналізу є виявлення факторів ризику, визначення сфер діяльності та етапів, на яких може виникнути

ризик. Ключовими етапами якісного аналізу фінансових ризиків є оцінка платоспроможності, аналіз ринкових умов, оцінка інвестиційних можливостей та розробка стратегій ризик-менеджменту. Кількісний аналіз фінансових ризиків використовує числові дані та статистичні методи для оцінки ризиків і їх потенційного впливу на фінансовий стан організації. Запропоновано на етапі кількісного аналізу фінансових ризиків розраховувати такі групи показників фінансової стійкості: показники рентабельності; показники операційного аналізу; показники обслуговування боргу; показники майнового стану; показники структури капіталу; показники ліквідності. Зазначено, що одним із результатів загального фінансового ризику є ризик банкрутства, перераховано моделі банкрутства для прогнозування ймовірності того, що підприємство зазнає значних фінансових труднощів.

Здійснено аналіз та проведено оцінку ефективності системи управління фінансовими ризиками **** «*****» . Товариство з обмеженою відповідальністю «*****» відомий виробник м'яконабивних та пластмасових іграшок. Оцінено динаміку основних техніко-економічних показників діяльності **** «*****» за 2021-2023 рр.. зроблено висновок про тенденція до збільшення обсягів діяльності та покращення окремих фінансових результатів діяльності підприємства. Проаналізовано показники фінансових результатів товариства, які свідчать про щорічне зниження суми інших операційних доходів на 4,58 % у 2022 р. та 36,34 % у 2023 р.; щорічне зростання суми витрат підприємства та зниження рівня фінансових витрат товариства на 53,80 % і 34,50 % протягом 2022-2023 рр. Досліджено фінансовий стан **** «*****» та зроблено висновки про збалансовану ліквідність підприємства; його здатність виплачувати власні поточні зобов'язання вчасно і без проблем; зниження коефіцієнта швидкої ліквідності; мінімальний рівень коефіцієнта абсолютної ліквідності, що може нести фінансовий ризик для підприємства. Аналізоване підприємство має стабільну фінансову структуру та незалежність від зовнішніх джерел фінансування; можливість виплатити свої короткострокові зобов'язання з власних ресурсів; проблеми з ефективністю

використання власного капіталу та збільшення фінансового ризику; власні активи для генерації прибутку. При аналізі групи показників рентабельності підприємства зроблено висновок, що коефіцієнт рентабельності активів знаходиться на вкрай низькому рівні із тенденцією до зниження; коефіцієнт рентабельності власного капіталу теж має низьке значення; аналогічна ситуація спостерігається і для коефіцієнта рентабельності продукції.

Проведено поглиблений аналіз ризикованості діяльності **** «*****» , що показав низький рівень показників рентабельності та ліквідності підприємства, що несуть фінансовий ризик.

Здійснено оцінку фінансових ризиків **** «*****» з допомогою аналізу моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що для **** «*****» відсутня на даний час загроза банкрутства.

Обґрунтовано, що для запобігання фінансових ризиків, важливим є формування та побудова ефективної організаційної структури управління. Саме вона відображає впорядковане розташування його елементів і форму їх взаємозв'язку. Враховуючи поточну політичну та економічну ситуацію, яка негативно позначається на діяльності промислових підприємств, не можливо не говорити про фактори ризику. При виборі структури необхідно враховувати структурованість, раціональність структури і вплив факторів на неї. Саме тому організаційна структура повинна бути достатньою для врахування таких факторів, як зовнішнє середовище (невизначеність і ризик), стратегія, життєвий цикл продукту, технологія.

Беручи до уваги об'єктивність існування ризиків, організаційна структура управління повинна володіти різноманітними режимами функціонування, бути гнучкою, мобільною, активною, адаптивною, оперативною та ефективною.

Виходячи з цього, запропоновано такі заходи з організації управління фінансовими ризиками **** «*****» :

– розробка алгоритмів дій з організацій управління фінансовими ризиками;

– побудова моделі організації управління фінансовими ризиками підприємства;

– розробка класифікатора функцій, що формують управління фінансовими ризиками підприємстві.

Основними завданнями забезпечення фінансової стійкості **** «*****» повинні бути:

1) постійний розвиток і вдосконалення корпоративної фінансової системи;

2) наявність на підприємстві системи, здатної забезпечити реалізацію фінансових вигод, цілей і завдань;

3) збалансованість і складність фінансових інструментів, важелів і методів, що використовуються підприємством.

Зазначено, що основними напрямками підвищення фінансової стійкості та зниження ризиків для **** «*****» є такі.

За результатами розрахунку показників рентабельності рекомендовано:

1) зростання обсягів продажу продукції шляхом розширення асортименту продукції, проникнення на нові ринки або просування на існуючих ринках;

2) оптимізація ціноутворення за рахунок визначення конкурентоспроможності продукції і встановлення ціни таким чином, щоб максимізувати прибуток;

3) зниження витрат через оптимізацію витрат на працю, сировину, енергію та інші ресурси;

4) підвищення продуктивності праці через інвестування коштів у навчання та розвиток персоналу; створення мотиваційних програм для працівників, які стимулюють їх до високих результатів;

5) впровадження інновації у розробку нових товарів, які відповідають потребам ринку та мають вищу додану вартість, що дозволить встановити більш високі ціни та отримати більший прибуток;

6) ефективне управління активами через максимальне завантаження і використання наявного обладнання, нерухомості та активів.

Підвищення ефективності операційної діяльності може бути досягнуте за допомогою різноманітних заходів, спрямованих на оптимізацію процесів, підвищення продуктивності та зниження витрат:

1) використання сучасних технологій та програмного забезпечення для автоматизації операцій, що допоможе зменшити час виконання завдань та підвищити продуктивність;

2) оптимізація ланцюга постачання з допомогою ефективного процесу управління запасами та співпраця з надійними постачальниками;

3) удосконалення процесів виробництва через оптимізацію поточних виробничих процесів;

4) навчання та розвиток персоналу для підвищення ефективності їх роботи та знання процесів;

5) ефективне управління запасами та складом передбачає мінімізацію запасів та оптимізацію їх обігу з метою уникнення простоїв у виробництві та зниження затрат на утримання запасів.

Зазначено, що оптимізація структури зобов'язань – важливий процес для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства і зниження фінансового ризику. Напрями, які можна використовувати для оптимізації структури зобов'язань **** «*****» :

– рефінансування на більш вигідних умовах, таких як нижча відсоткова ставка або довший строк погашення;

– диверсифікація джерел фінансування банківські кредити, випуск облігацій, щоб зменшити концентрацію ризику від одного джерела;

– оптимізація термінів погашення: гнучка комбінація короткострокових і довгострокових зобов'язань може забезпечити гнучкість та стабільність;

– розподіл ризику з допомогою фінансових інструментів, таких як фінансові деривативи або страхування, що дозволяє захистити себе від негативних впливів зміни процентних ставок або валютних коливань;

– оцінка вартості зобов'язань: боргу та структури виплат, враховуючи фактори, такі як поточні ринкові умови та фінансові показники підприємства;

– управління кредиторською заборгованістю: Оптимізуйте умови платежів з кредиторами, такі як умови платежів, строк погашення та відсоткові ставки, для забезпечення максимальної ефективності використання кредиторського капіталу.

Запропоновано такі заходи щодо підвищення показників майнового стану **** «*****» :

– розробка, впровадження та реалізація маркетингових програм, спрямованих на збільшення обороту фінансових ресурсів. Сьогодні товариство постійно досліджує нові форми і методи виробництва і збуту продукції. Маркетингові методи, концепції і технології дозволяють випускати затребувану на ринку продукцію, розширювати межі ринку, збільшувати обсяги виробництва і, як наслідок, отримувати значний прибуток;

– раціональне використання трудових ресурсів, матеріалів та інвестиційних коштів, які є складовими фінансової стійкості підприємства;

– аналіз та оптимізація витрат можливі за рахунок перегляду і зменшення непродуктивних витрат, а також розгляду можливості зменшення адміністративних витрат;

– удосконалення процесів управління: впровадження сучасних технологій та інновацій для підвищення ефективності обробки фінансової інформації;

– інвестиції в технології та інновації, які можуть підвищити продуктивність діяльності підприємства та зменшити витрати у довгостроковій перспективі;

– оптимізація фінансових ресурсів – стратегія, в результаті якої під час реалізації продукції підприємство не тільки відшкодовує понесені витрати, а й отримує додаткову суму прибутку;

– зниження дебіторської заборгованості може включати такі напрями: суворий контроль за станом розрахунків з клієнтами за відстроченою заборгованістю; контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською веде до банкрутства підприємства; орієнтація на більшу кількість

споживачів для зниження ризику неплатежів з боку одного або декількох клієнтів;

- збільшення суми власних коштів товариства за рахунок залучення інвестицій;

- перегляд структури управління фінансами, які можуть призвести до більш ефективного використання фінансових ресурсів.

Для оптимізації показників структури капіталу виділено такі заходи:

- зменшення фінансового боргу: зниження відсотка фінансового боргу в загальній структурі капіталу дозволить зменшити фінансовий ризик і витрати на обслуговування боргу;

- оптимізація капіталовкладень: детальний аналіз інвестиційних проєктів та вкладення капіталу для забезпечення максимального доходу при мінімальних витратах капіталу;

- диверсифікація джерел фінансування включає можливість отримання фінансування з різних джерел, таких як банківські кредити, власний капітал тощо, щоб зменшити ризик та залежність від одного джерела;

- оптимізація структури вартості капіталу за рахунок оптимальної комбінації власного та позикового капіталу, враховуючи вартість капіталу та ризику, що пов'язані з кожним видом фінансування;

- застосування стратегії фінансового управління, що відповідає потребам та цілям товариства, її вдосконалення відповідно до змін в економічному середовищі та ринкових умовах.

Зростання показників ліквідності для **** «*****» є ключовим завданням для забезпечення фінансової стійкості та готовності підприємства до зустрічі зі змінами в економічному середовищі:

- 1) ефективного управління оборотними активами за рахунок оптимізації величини запасів, дебіторської заборгованості та готівки, щоб максимізувати їх оборотність та забезпечити потрібний рівень ліквідності;

- 2) створення резервів, які можуть бути використані для покриття непередбачуваних витрат або ситуацій;

3) ефективне управління кредиторською заборгованістю для забезпечення збалансованості між збереженням готівки та відстрочкою платежів;

4) диверсифікація джерел фінансування: варто розглянути можливість отримання додаткових джерел фінансування, таких як кредитні лінії, позики для створення додаткового доступу до ліквідності в разі потреби;

5) моніторинг та аналіз показників ліквідності для вчасного реагування на будь-які недоліки чи ризики;

6) своєчасне надходження в розпорядження підприємства грошових коштів та їх еквівалентів;

7) пошук додаткових можливостей надходження грошових коштів від реалізації основних засобів підприємства.

Запропоновані рекомендації і шляхи покращення фінансового стану **** «*****» та зниження фінансових ризиків спрямовані для підтримки рівня конкурентоспроможності та досягнення стратегічних завдань і цілей в перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочарова Н. А., Бук О. В. Фінансові ризики й фінансова безпека діяльності підприємства. Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика : матеріали дев'ятнадцятої наук.-практ. міжнар. конф. (1-2 червня 2023 р. м. Харків). Харків : УкрДУЗТ, 2023. С. 197-199.
2. Панченко О. І. Типологізація фінансових ризиків як основа організації їх страхового захисту. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 350-357. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001002941> (дата звернення 30.10.2023).
3. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/upr_fin_ryzik.pdf (дата звернення 03.11.2023).
4. Ніщик Т.В. Фінансові ризики та способи управління ними. *Фінансовий ринок*. 2018. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3217> (дата звернення 03.11.2023).
5. Фінансові ризики суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. В. Кнейслер, Т. В. Письменна, В. В. Костецький, Н. П. Лубкей; за ред. д-ра екон. наук, професора Кнейслер О. В. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 138 с.
6. Томашук І. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*, 2022. № 39. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64> (дата звернення 03.12.2023).
7. Куліш Г. П., Родніченко І. В. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 98-103. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/23.pdf (дата звернення 03.12.2023).

8. Шишкіна О. Концептуальні основи створення структурної моделі управління фінансовими ризиками промислового підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2021. № 1(25). С. 127–133. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1\(25\)-127-133](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1(25)-127-133) (дата звернення 04.12.2023).

9. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1460/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A3%D0%A4%D0%A0%2027_10_2020.pdf (дата звернення 03.11.2023).

10. Бездітко О. Управління фінансовими ризиками підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020. № 3. С. 43-49. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.6> (дата звернення 03.12.2023).

11. Кондратенко Н., Писаревський І., Боровик М. Теоретико-методичні аспекти управління фінансовими ризиками промислових підприємств. *Економіка та суспільство*, 2020. № 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-57> (дата звернення 14.12.2023).

12. Швець Ю. О. Ризики в діяльності промислових підприємств: види, методи оцінки та заходи подолання ризику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство* / голов. ред. М. М. Палінчак. Ужгород : Гельветика, 2018. Вип. 17 № Ч.2. С. 131–135. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/22385> (дата звернення 12.12.2023).

13. Ананьєва Ю. Управління фінансовими ризиками – фактор стійкого розвитку підприємства реального сектору економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, 2020. № 16 (44). С. 127–135.

14. Яцух О. О. Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. № 3. Т. 29 (68).

- С. 173- 180. URL: https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf (дата звернення 13.12.2023).
15. Закаблук Г. О. Дослідження динаміки показників фінансово-економічного стану промислових підприємств на засадах інтегрального оцінювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 12. С. 36-41. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2018/9.pdf (дата звернення 20.12.2023).
16. Визначення терміну «Ризик банкрутства (загальний фінансовий ризик)». URL: <https://dtkr.ua/dictionary/r/31672-rizik-bankrutstva-zagalnii-finansovii-rizik> (дата звернення 13.12.2023).
17. Добровольська О. В., Дуброва Н. П. MDA-аналіз для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»). *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Вип. № 1 (81). С. 53-59. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_81_2021_ukr/9.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
18. Чумак В., Гвіздзжинська І. Прогнозування можливого банкрутства підприємств на основі дискримінантного аналізу. *Економіка та суспільство*, 2021. № 29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-25> (дата звернення 08.01.2024).
19. Канигін С. М. Систематичний огляд моделей прогнозування банкрутства підприємств. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 149-161. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/31047>
20. Чухраєва Н. М. Порівняльний аналіз ефективності дискримінантних моделей діагностування банкрутства українських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 25. Ч. 2. С. 28–32. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/595078> (дата звернення: 05.01.2024).
21. Товариство з обмеженою відповідальністю «*****». URL: ***** (дата звернення: 10.01.2024).
22. ***** – зростаємо разом! URL: ***** (дата звернення: 10.01.2024).

23. Бегун С. І., Штинь А. М. Прогнозування фінансової неспроможності підприємства на основі моделей дискримінантного аналізу. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 558–564. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/92.pdf (дата звернення: 10.01.2024).

24. Савченко А. М., Фішер Н. В. Дослідження ймовірності настання банкрутства виробничого підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 186-191. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-186-191> (дата звернення: 11.03.2024).